

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO

L.A. GEELHOEDA

przedstawiona w dniu 19 stycznia 2006 r.¹

1. W niniejszym odwołaniu Komisja żąda częściowego uchylenia wyroku Sądu Pierwszej Instancji z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawach połączonych T-236/01, T-239/01, od T-244/01 do T-246/01, T-251/01 i T-252/01 Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji, Rec. str. II-1181 (zwanego dalej „zaskarżonym wyrokiem”). Odwołanie jest ograniczone do sprawy T-239/01².

wych Komisji na mocy rozporządzenia nr 17, w przeciwieństwie do współpracy z własnej inicjatywy na mocy Komunikatu w sprawie współpracy.

2. W postępowaniu przed Sądem Pierwszej Instancji Sąd ten obniżył grzywnę nałożoną przez Komisję na SGL w decyzji 2002/271/WE z dnia 18 lipca 2001 r. dotyczącej postępowania na podstawie art. 81 traktatu WE oraz art. 53 porozumienia EOG (Sprawa COMP/E-1/36.490 — Elektrody grafitowe)³.

I — Przepisy mające zastosowanie w sprawie

Rozporządzenie nr 17

4. Artykuł 15 rozporządzenia Rady nr 17 z dnia 6 lutego 1962 r., pierwszego rozporządzenia wprowadzającego w życie art. [81] i [82] traktatu⁴, (zwanego dalej „rozporządzeniem nr 17”) przewiduje:

3. Zarzuty Komisji dotyczą niektórych elementów współpracy przedsiębiorstw z Komisją w kontekście uprawnień dochodzenio-

„1. Komisja może, w formie decyzji, nakładać na przedsiębiorstwa i związki przedsiębiorstw kary pieniężne w wysokości

1 — Język oryginału: angielski.

2 — Rec. str. II-1181.

3 — Dz.U. 2002, L 100, str. 1.

4 — Dz.U. 1962, 13, str. 204.

100–5000 jednostek rozliczeniowych, jeśli *Wytyczne*
 умыślnie lub na skutek niedbalstwa:

[...]

- b) udzielają nieprawdziwych [...] informacji żądanych zgodnie z art. 11 ust. 3 lub 5 [...];

2. Komisja może nałożyć, w drodze decyzji, na przedsiębiorstwa i związki przedsiębiorstw kary pieniężne w wysokości 1000–1 000 000 jednostek rozliczeniowych albo ponad tę kwotę do dziesięciu procent wartości osiągniętego w poprzednim roku gospodarczym obrotu każdego z przedsiębiorstw uczestniczących w naruszeniu, jeśli умыślnie lub przez niedbalstwo:

- a) naruszają art. [81] ust. 1 lub art. [82] traktatu,

[...]

Przy ustalaniu wysokości kary pieniężnej należy uwzględnić, oprócz wagi naruszenia, również okres trwania tego naruszenia.

[...]”.

5. Komunikat Komisji, zatytułowany „Wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy artykułu 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz artykułu 65 ust. 5 Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Węgla i Stali”,⁵ (zwany dalej „wytycznymi”), stanowi w preambule:

„Przedstawione [...] zasady powinny zapewnić przejrzystość oraz bezstronność decyzji Komisji zarówno w oczach przedsiębiorstw, jak również Trybunału Sprawiedliwości przy jednoczesnym respektowaniu posiadanego przez Komisję prawa do ustalania grzywien według własnego uznania, w ramach odnośnego prawodawstwa, w granicach 10% wartości całości obrotu. Jednakże decyzja taka musi być podjęta zgodnie z konsekwentną i niedyskryminacyjną polityką, która jest spójna z celami nakładania grzywien za naruszenie zasad konkurencji.

Nowa metoda określania kwoty grzywiny będzie zgodna z następującymi przepisami, które na wstępie określają kwotę podstawową, która będzie zwiększona tak, aby umożliwić wzięcie pod uwagę okoliczności obciążających oraz zmniejszana tak, aby wziąć pod uwagę okoliczności łagodzące”.

5 — Dz.U. 1998, C 9, str. 3.

Komunikat w sprawie współpracy

6. W komunikacie dotyczącym nienakładania grzywien lub obniżenia ich kwoty w sprawach dotyczących karteli⁶ (zwanym dalej „komunikatem w sprawie współpracy”), Komisja określiła warunki, na jakich współpracujące z nią w trakcie dochodzenia w sprawie kartelu przedsiębiorstwa mogą być zwolnione z grzywiny lub skorzystać z obniżenia grzywiny, którą w innym przypadku musiałyby zapłacić, zgodnie z pkt A ust. 5 tego komunikatu.

7. Zgodnie z pkt A ust. 5 komunikatu w sprawie współpracy:

„Współpraca przedsiębiorstwa z Komisją jest jedną z wielu okoliczności, które Komisja bierze pod uwagę przy wymierzaniu kary pieniężnej [...]”.

8. Punkt D stanowi:

„1. Jeśli przedsiębiorstwo współpracuje mimo niespełnienia wszystkich warunków ustanowionych w punktach B lub C, to

skorzysta ono z obniżenia grzywiny o 10 do 50%, która byłaby nałożona, gdyby nie było współpracy.

2. Takie przypadki mogą obejmować następujące sytuacje:

— zanim zostanie wysłane pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, przedsiębiorstwo dostarcza Komisji informacje, dokumenty lub inne dowody, które istotnie przyczyniają się do ustalenia, że miało miejsce naruszenie;

— po otrzymaniu pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, przedsiębiorstwo informuje Komisję, że zasadniczo nie podważa faktów, na których Komisja opiera swoje zarzuty”.

II — Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu i sporna decyzja

9. W zaskarżonym wyroku Sąd Pierwszej Instancji streścił stan faktyczny rozpatrywanej przez siebie skargi w następujący sposób:

„1. Decyzją 2002/271/WE [...] Komisja stwierdziła, że liczne przedsiębiorstwa

⁶ — Dz.U. 1996, C 207, str. 4.

uczestniczyły w szeregu porozumień i uzgodnionych praktyk w rozumieniu art. 81 ust. 1 WE oraz art. 53 ust. 1 Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym (zwanego dalej »porozumieniem EOG«) w sektorze elektrod grafitowych.

ton, z czego 280 milionów ton zostało wytworzonych w elektrycznych piecach łukowych [...].

[...]

2. Elektrody grafitowe są wykorzystywane przede wszystkim do produkcji stali w łukowych piecach elektrycznych. Wytwarzanie stali za pomocą tych pieców polega w istocie na procesie recyklingu, w trakcie którego odpady stalowe są przetwarzane na nową stal — w przeciwieństwie do klasycznej metody produkcji stali z rudy żelaza w wielkich piecach z dmuchem wzbogaconym w tlen. Żłom jest topiony w piecu łukowym za pomocą dziewięciu, zebranych w zespoły po trzy, elektrod. Ze względu na dużą intensywność procesu topienia jedna elektroda zużywa się w ciągu ośmiu godzin. Wytworzenie jednej elektrody trwa około dwóch miesięcy. Żaden inny produkt nie może zastąpić elektrod grafitowych w ramach wyżej opisanego procesu produkcyjnego.
3. Popyt na elektrody grafitowe jest bezpośrednio związany z wielkością produkcji stali w łukowych piecach elektrycznych. Największymi klientami są huty, które stanowią około 85% nabywców. W 1998 r. światowa produkcja stali surowej wynosiła 800 milionów
5. W latach osiemdziesiątych rozwój technologiczny umożliwił znaczne ograniczenie zużycia się elektrod w przeliczeniu na tonę wytworzonej stali. W okresie tym przemysł hutniczy został w znacznym stopniu zrestrukturyzowany. Osłabienie popytu na elektrody zapoczątkowało proces restrukturyzacji światowego przemysłu zajmującego się wytwarzaniem elektrod, a wiele fabryk zamknięto.
6. W 2001 r. europejski rynek elektrod grafitowych był zaopatrywany przez dziewięciu zachodnich producentów [...].
7. Na podstawie art. 14 ust. 3 rozporządzenia nr 17 [...] urzędnicy Wspólnoty przeprowadzili w dniu 5 czerwca 1997 r. niezapowiedziane jednoczesne kontrole [...].
8. Tego samego dnia agenci Federal Bureau of Investigation (FBI) przepr-

wadzili w Stanach Zjednoczonych przeszkania w pomieszczeniach należących do kilku producentów. W następstwie tych przeszkania wszczęto, pod zarzutem uczestnictwa w zabronionym kartelu, postępowanie karne przeciwko [...] SGL [...]. Wszystkie oskarżone przyznały się do zarzucanych im czynów i zgodziły się na zapłacenie grzywien, [ustalonych] na kwotę 135 milionów USD w przypadku SGL [...]

nistracyjne doprowadziło do wydania w dniu 18 lipca 2001 r. decyzji, w której zarzucono przedsiębiorstwom będącym stroną skarżącą [...] ustalenie cen na poziomie światowym, a także podział rynków krajowych i regionalnych rozpatrywanego produktu według zasady »producenta krajowego«: UCAR i SGL odpowiadały za Stany Zjednoczone, ponadto UCAR odpowiadał za niektóre części Europy, a SGL za resztę Europy; [...]

[...]

10. W Stanach Zjednoczonych wniesiono także przeciwko [...] SGL powództwa o odszkodowanie karne (triple damages) na rzecz grupy nabywców.

11. W Kanadzie, [...] [w] lipcu 2000 r. SGL przyznała się do zarzucanych jej czynów i zgodziła się na zapłacenie grzywny w kwocie 12,5 miliona CAD z tytułu tego samego przestępstwa. W czerwcu 1998 r. kanadyjscy producenci stali wniesli przeciwko SGL powództwa cywilne, zarzucając jej uczestnictwo w zabronionym kartelu.

12. W dniu 24 stycznia 2000 r. Komisja skierowała do zainteresowanych przedsiębiorstw pismo w sprawie przedstawienia zarzutów. Postępowanie admi-

13. Zgodnie z decyzją zasady rządzące kartelem były następujące:

— ceny elektrod musiały być ustalane na poziomie światowym;

— decyzje cenowe każdej spółki musiały być podejmowane wyłącznie przez prezesa lub dyrektorów generalnych;

— »producent krajowy« musiał ustalać cenę rynkową na swoim terytorium, a inni producenci »szli jego śladem«;

- na rynkach »innych niż krajowe«, czyli tych, na których nie było żadnego producenta »krajowego«, ceny były ustalane w drodze konsensusu;
 - producenci »inni niż krajowi« nie mogli konkurować w agresywny sposób i wycofywali się z rynków »krajowych« innych producentów;
 - niedozwolone było zwiększanie mocy produkcyjnych (producenci japońscy mieli zmniejszyć swoje moce produkcyjne);
 - niedozwolony był jakikolwiek transfer technologii poza krąg producentów uczestniczących w kartelu.
14. Decyzja wyjaśnia dalej, że te zasady rządzące kartelem zostały wprowadzone w życie poprzez spotkania kartelu, które odbywały się na różnych szczeblach: spotkania »szefów«, spotkania »grup roboczych«, spotkania grupy producentów europejskich (z pominięciem producentów japońskich), spotkania krajowe lub regionalne poświęcone specyficznym rynkom i kontaktom dwustronnym pomiędzy przedsiębiorstwami.
- [...]
16. Na podstawie dokonanych w decyzji ustaleń faktycznych i ocen prawnych Komisja nałożyła na zainteresowane przedsiębiorstwa grzywiny, których kwota została obliczona zgodnie z metodą przedstawioną w wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 traktatu EWWiS [...] oraz w komunikacie dotyczącym nienakładania grzywien lub obniżenia ich kwoty w sprawach dotyczących karteli.
17. W art. 3 sentencji decyzji zostały nałożone następujące grzywiny:
- SGL: 80,2 miliona EUR;
- [...]
18. Artykuł 4 sentencji nakazuje przedsiębiorstwom zapłatę grzywiny w ciągu trzech miesięcy od dnia podania do wiadomości decyzji, pod rygorem zapłaty odsetek w wysokości 8,04%”.

III — Postępowanie przed Sądem Pierwszej Instancji i zaskarżony wyrok

10. Pismem złożonym w Sekretariacie Sądu Pierwszej Instancji w dniu 20 października 2001 r. SGL i inne przedsiębiorstwa będące adresatami spornej decyzji wniosły skargę przeciwko tej decyzji.

11. Zaskarżonym wyrokiem Sąd Pierwszej Instancji uznał, między innymi, co następuje:

„[...]

2) W sprawie T-239/01 SGL Carbon przeciwko Komisji:

— kwota grzywny nałożona na skarżącą w art. 3 decyzji 2002/271 zostaje ustalona na 69 114 000 EUR;

— skarga w pozostałej części zostaje oddalona;

[...]”.

12. Sąd Pierwszej Instancji w pkt 401–412 wyroku stwierdził, że SGL nie była zobowiązana do odpowiadania na pewne pytania postawione przez Komisję ani do przedsta-

wienia pewnych dokumentów. Fakt, że niemniej jednak SGL dostarczyła żądanych informacji, musi być uznany za współpracę z własnej woli i nagrodzony zgodnie z pkt D ust. 2 akapit pierwszy komunikatu w sprawie współpracy.

IV — Odwołanie

13. Komisja wnosi do Trybunału o:

— uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu w zakresie pkt 2 sentencji;

— obciążenie SGL kosztami postępowania.

14. SGL wnosi do Trybunału o:

— oddalenie odwołania;

— obciążenie wnoszącego odwołanie kosztami postępowania.

V — Zarzuty i główne argumenty

15. Komisja twierdzi, że niektóre ustalenia Sądu Pierwszej Instancji w pkt 401–412 naruszają prawo wspólnotowe, w szczególności art. 15 w związku z art. 11 rozporządzenia nr 17 i komunikatem w sprawie współpracy. Ponadto zaskarżona część wyroku zawiera również błędy Sądu Pierwszej Instancji w uzasadnieniu wyroku.

16. Komisja podnosi jeden zarzut, podzielony na dwie części, i jeden zarzut alternatywny.

17. Główny zarzut, w ramach którego Komisja pyta o to, czy pewne odpowiedzi na wniosek o udzielenie informacji muszą zasadniczo prowadzić do obniżenia grzywny, odnosi się do:

- 1) wniosku o udzielenie informacji z dnia 31 marca 1999 r. (pkt 407–409 i pierwsze trzy zdania pkt 410 zaskarżonego wyroku);
- 2) wniosku o udzielenie informacji z dnia 30 czerwca 1997 r. (pkt 412 zaskarżonego wyroku).

18. Drugi, alternatywny zarzut, odnosi się do zakresu obniżenia grzywny w przypadku przyczynienia się przedsiębiorstwa w następstwie wcześniejszego wniosku o udzielenie informacji (pkt 410).

19. W skrócie, Komisja przedstawiła następujące argumenty.

20. Co się tyczy pierwszej części zarzutu głównego odnoszącego się do dokumentów, Komisja twierdzi, że zawsze jest uprawniona do żądania dostarczenia jej dokumentów i że takie żądanie nie narusza praw do obrony. Nie rozpatruje pytań, które mogłyby wiązać się z przyznaniem się do popełnienia naruszenia. Zatem w pkt 408 i 409 zaskarżonego wyroku Sąd Pierwszej Instancji postąpił wbrew ustalonemu orzecznictwu, co więcej, jego stanowisko jest niespójne z pkt 403, 406 i 407, w których Sąd Pierwszej Instancji powołał się na to orzecznictwo.

21. Ponadto Sąd Pierwszej Instancji powinien był upewnić się, czy i w jakim zakresie SGL rzeczywiście odpowiedziała na zakwestionowane przez Sąd żądanie Komisji dostarczenia dokumentów. Treść odpowiedzi z dnia 8 czerwca 1999 r. wskazuje, że odpowiedź nie została udzielona. SGL odpowiedziała, że nie ma wszystkich żądanych dokumentów. Dlatego nie ma powodu do większego obniżenia grzywny niż już przyznane. Pomimo braku dokumentów SGL podjęła wysiłki w celu wyjaśnienia okolicz-

ności faktycznych. Komisja wzięła tę współpracę pod uwagę. Jedynymi odpowiedziami, jakich Komisja nie wzięła pod uwagę w celu zastosowania zasad współpracy, były odpowiedzi na formalny wniosek o udzielenie informacji. Informacje, które wychodziły poza obowiązek współpracy, zostały wzięte pod uwagę.

22. SGL twierdzi, że całość jej oświadczenia w memorandum z dnia 8 czerwca 1999 r., jak również odpowiedzi na wniosek o udzielenie informacji z dnia 30 czerwca 1997 r. powinny być w pełni zakwalifikowane jako współpraca, gdyż nie można dokonać rozróżnienia pomiędzy wyraźnym przyznaniem się do dokonania naruszenia a przekazaniem dokumentów zawierających dowody. Jej zdaniem, istnieje bezwzględne prawo do zachowania milczenia.

23. W przypadku gdyby Trybunał nie podzielał tego punktu widzenia, SGL twierdzi, że zaskarżony wyrok jest w każdym razie zgodny z orzecznictwem.

24. Co do drugiej części zarzutu, dotyczącej wniosku o udzielenie informacji z dnia 30 czerwca 1997 r., Komisja argumentuje, że pkt 412 wyroku również zawiera kilka błędów. Sąd Pierwszej Instancji wydaje się przypisywać Komisji pogląd, którego ona sama nigdy nie wyraziła. Komisja podkreśliła, że nie chodzi o to, że nie przyznała SGL mniejszego obniżenia, dlatego że ta nie wymieniła wszystkich spółek, które ostrzegła, ale raczej o to, że nie zwiększyła zakresu

obniżenia grzywny SGL, ponieważ odpowiedź rzeczywiście przez nią udzielona nie wychodziła poza ciążący na SGL obowiązek współpracy zgodnie z art. 11 rozporządzenia nr 17. Ponadto jedynie wkład, który umożliwia Komisji łatwiejsze ustalenie naruszenia, może prowadzić do obniżenia grzywny.

25. SGL zgadza się z ustaleniami Sądu Pierwszej Instancji. Według niej nie ma podstawy prawnej do wniosku o udzielenie informacji, zważywszy na fakt, że ostrzeżenia innych członków kartelu nie są przesłanką naruszenia art. 81 ust. 1 WE. Artykuł 11 rozporządzenia nr 17 nie nakłada na Komisję uprawnień do zadawania takich pytań. Zdaniem SGL w przypadku, gdyby ostrzeżenie innych członków kartelu mogło być uznane za okoliczność obciążającą, przyznanie się przez nią musi być zakwalifikowane jako współpraca. W każdym razie Sąd Pierwszej Instancji słusznie orzekł, że nie była ona zobowiązana do udzielenia odpowiedzi.

26. Wreszcie Komisja utrzymuje, że Sąd Pierwszej Instancji orzekł, iż wkład w odpowiedzi na wniosek o udzielenie informacji powoduje takie samo obniżenie grzywny jak wkład z własnej inicjatywy. Według Komisji, w tym względzie Sąd Pierwszej Instancji zaprzeczył, że obniżenie grzywny może być udzielone jedynie za wkład, który ułatwił Komisji jej zadanie. Jest

oczywiste, że stosuje się to a fortiori, jeśli wkład w dochodzenie zostaje wniesiony z własnej inicjatywy, ponieważ pojawia się we wczesnym stadium i w ten sposób oszczędza Komisji konieczności podejmowania niektórych środków dochodzeniowych, takich jak przygotowanie wniosku o udzielenie informacji.

27. Porównanie dokonane przez Sąd Pierwszej Instancji z pkt C komunikatu w sprawie współpracy nie przemawia za stanowiskiem Sądu Pierwszej Instancji, ale za stanowiskiem Komisji. Pogląd, że wkład w odpowiedzi na wniosek o udzielenie informacji powinien być nagrodzony tak samo jak wkład z własnej inicjatywy, jest niezgodne z tym komunikatem. Jeśli Sąd Pierwszej Instancji uważa, że obie sytuacje powinny być jednakowo traktowane, to narusza art. 15 rozporządzenia nr 17 w związku z komunikatem w sprawie współpracy.

VI — Istotne części wyroku

28. W pierwszej części Sąd Pierwszej Instancji rozpoczął następująco:

— wskazał, iż bezwzględne prawo do milczenia nie może zostać uznane, gdyż wykraczałoby poza to, co niezbędne dla ochrony przysługującego przedsiębiorstwu prawa do obrony i stanowiłoby nieuzasadnione ograniczenie wykonywania przez Komisję jej zadania

w postaci czuwania nad przestrzeganiem reguł konkurencji na wspólnym rynku. Ponadto przypomniał on, iż prawo do milczenia może zostać uznane tylko w granicach, w jakich dane przedsiębiorstwo byłoby zobowiązane do udzielenia odpowiedzi prowadzących do przyznania, że miało miejsce naruszenie, czego ustalenie należy przecież do Komisji (pkt 402);

— przypomniał orzecznictwo, w którym zostało stwierdzone, że dla zachowania skuteczności art. 11 rozporządzenia nr 17 Komisja jest uprawniona do nakładania na przedsiębiorstwa obowiązku dostarczania wszelkich niezbędnych informacji dotyczących okoliczności faktycznych, o których mogą poinformować, a w razie potrzeby — posiadanych dokumentów dotyczących tych okoliczności, nawet jeśli tego rodzaju informacje i dokumenty mogą służyć do ustalenia, że miało miejsce zachowanie antykonkurencyjne, oraz że owa kompetencja Komisji do żądania informacji nie stoi w sprzeczności ani z art. 6 ust. 1 i 2 EKPC, ani z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (pkt 403 i 404);

— następnie zaznaczył, że choć Trybunał Sprawiedliwości orzekł w wyroku w sprawie Limburgse Vinyl Maatschap-

pij i inni⁷, że po wydaniu wyroku w sprawie 374/87 Orkem przeciwko Komisji⁸, w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które musi być brane pod uwagę przez sądy wspólnotowe, nastąpiły zmiany wraz z wyrokiem w sprawie Funke, wyrokiem w sprawie Saunders przeciwko Zjednoczonemu Królestwu oraz wyrokiem J.B przeciwko Szwajcarii, to Trybunał Sprawiedliwości, wydając wyrok w sprawie LVM, nie dokonał zwrotu w swoim orzecznictwie (pkt 405).

- wreszcie podsumował, że sam obowiązek udzielenia odpowiedzi na pytania Komisji dotyczące kwestii czysto faktycznych oraz zastosowanie się do jej wniosków o przedstawienie istniejących już dokumentów nie może naruszać podstawowej zasady poszanowania prawa do obrony oraz zasady prawa do rzetelnego procesu, które w dziedzinie prawa konkurencji zapewniają ochronę równoważną ochronie gwarantowanej w art. 6 EKPC (pkt 406).

29. Sąd kontynuował następująco:

- w zakresie, w jakim SGL zobowiązana była do odpowiedzi na wniosek o udzielenie informacji z dnia 31 marca 1999 r., zgodnie z wyżej wymienionym

orzecznictwem, należy stwierdzić, że obok pytań o charakterze czysto faktycznym i wniosków o przekazanie istniejących już dokumentów, Komisja zażądała określenia przedmiotu i przebiegu kilku spotkań, w których uczestniczyła SGL, a także wyników lub wniosków z tych spotkań, podczas gdy oczywistym było, że Komisja podejrzewała, iż przedmiotem owych spotkań było ograniczenie konkurencji. Wynika z tego, że tego rodzaju żądanie miało zobowiązać SGL do przyznania się do uczestniczenia w naruszaniu wspólnotowych reguł konkurencji (pkt 407).

30. Jednakże w poniższych punktach, które są przedmiotem niniejszego odwołania, Sąd Pierwszej Instancji stwierdził:

„408 To samo dotyczy żądań mających na celu uzyskanie protokołów z powyższych spotkań, związanych z nimi dokumentów roboczych i przygotowanych, odręcznych notatek, notatek z wniosków, do których doszli uczestnicy tych spotkań, dokumentów dotyczących planów i dyskusji, jak również projektów wykonawczych związanych z podwyżkami cen dokonanymi w latach 1992–1998.

409 Okoliczność, że mimo braku obowiązku odpowiedzi na tego rodzaju pytania,

7 — Wyrok z dnia 15 października 2002 r. w sprawach połączonych C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P oraz C-254/99 P Limburgse Vinyl Maatschappij NV i inni przeciwko Komisji, Rec. str. I-8375.

8 — Wyrok z dnia 18 października 1989 r., Rec. str. 3283.

zawarte we wniosku o udzielenie informacji z dnia 31 marca 1999 r., SGL jednak przekazała informacje dotyczące tych kwestii, musi być traktowana jako dobrowolna współpraca przedsiębiorstwa, która może uzasadniać obniżenie grzywny zgodnie z komunikatem w sprawie współpracy.

411 Wynika z tego, że Komisja nie uwzględniła współpracy SGL w powyższym kontekście”.

31. Co się tyczy wniosku o udzielenie informacji związanych z ostrzeżeniami, Sąd Pierwszej Instancji orzekł:

410 Powyższego wniosku nie może osłabić argument Komisji, zgodnie z którym omawiane informacje nie zostały dostarczone z własnej inicjatywy, lecz w odpowiedzi na żądanie udzielenia informacji. Punkt D ust. 2 tiret pierwsze komunikatu w sprawie współpracy, który jest daleki od wymagania podjęcia przez zainteresowane przedsiębiorstwo działań z własnej inicjatywy, ogranicza się w istocie do wymagania informacji przyczyniających się »do potwierdzenia« istnienia popełnionego naruszenia. Ponadto nawet pkt C, który dotyczy istotniejszego obniżenia grzywny niż przewidziane w pkt D, pozwala na wynagrodzenie współpracy mającej miejsce »po tym, jak Komisja przystąpiła do nakazanej w drodze decyzji kontroli przedsiębiorstw uczestniczących w kartelu«. Zatem okoliczność, że wniosek o udzielenie informacji został skierowany do SGL na podstawie art. 11 ust. 1 rozporządzenia nr 17, nie mogła przesądzać o umniejszeniu znaczenia współpracy przedsiębiorstwa na podstawie pkt D ust. 2 tiret pierwsze komunikatu w sprawie współpracy, tym bardziej iż tego rodzaju wniosek ma charakter mniej przymuszający niż kontrola przeprowadzana na podstawie decyzji.

„412 Jeśli chodzi o zarzut Komisji, że SGL udzieliła jej niepełnej odpowiedzi na pytanie o przedsiębiorstwa, które ostrzegła o zagrożeniu kontrolami Komisji w czerwcu 1997 r., to prawdą jest, że pismem z dnia 30 lipca 1997 r. SGL ograniczyła swoje zeznania do VAW i jeszcze jednego przedsiębiorstwa, nie wskazując, iż ostrzegła również UCAR. Jednakże sama Komisja podkreśliła, że ostrzeżenie udzielone przez SGL zwiększyło wagę naruszenia, umożliwiając obniżenie grzywny o większym niż zwykle skutku odstrasającym, i w sposób uzasadniony zostało uznane za okoliczność obciążającą, ponieważ tego rodzaju zachowanie SGL stworzyło warunki konieczne do dalszego prowadzenia działalności przez kartel i przedłużenia jego negatywnych skutków. Potwierdza się więc, że SGL nie była zobowiązana do wskazania Komisji, iż ostrzegła inne przedsiębiorstwa. Informacje te mogły bowiem spowodować zaostrzenie kary, którą Komisja nałożyłaby na SGL. Komisja zatem również w tej kwestii oceniania nie uwzględniła postępowania SGL, zarzucając jej udzielenie niepełnej odpowiedzi”.

VII — Analiza prawna

32. Jak stwierdzono powyżej, odwołanie Komisji odnosi się w szczególności do pkt 408, 409, 410 i 412.

33. W swojej decyzji Komisja zgodziła się na obniżenie o 30% grzywny, którą by inaczej nałożyła na SGL na podstawie pkt D ust. 2 tiret pierwsze komunikatu w sprawie współpracy. Jak wspomniano w zaskarżonym wyroku, stanowisko Komisji jest takie, że „przedsiębiorstwo zasługuje na obniżenie grzywny tylko wtedy, gdy podejmuje współpracę »z własnej inicjatywy«, która nie wpisuje się w ramy »wykonywania uprawnień dochodzeniowych«”; Komisja stwierdziła, że istotna część informacji dostarczonych przez SGL stanowiła w istocie odpowiedź SGL na formalny wniosek Komisji o udzielenie informacji i że oświadczenia SGL będą traktowane jako wkład z własnej inicjatywy w rozumieniu komunikatu w sprawie współpracy tylko w zakresie, w jakim dostarczone informacje wykraczały poza zakres wniosku mającego podstawę w art. 11. Ponadto SGL przekazała swoje oświadczenie z dnia 8 czerwca 1999 r. dopiero po przesłaniu jej wezwania, w którym Komisja zastrzegła sobie prawo do wydania formalnej decyzji na podstawie art. 11 ust. 5⁹.

34. W postępowaniu przed Sądem Pierwszej Instancji SGL twierdziła, że Komisja nie

doceniła jej współpracy w kontekście komunikatu w sprawie współpracy. Podniosła, że nie miała obowiązku udzielania odpowiedzi na niektóre pytania zawarte we wniosku Komisji o udzielenie informacji, bo inaczej sama by się obciążyla. Twierdziła, że w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka była nawet uprawniona do sprzeciwienia się dostarczeniu jakiegokolwiek wkładu w ustalenie jej własnej winy.

35. Sąd Pierwszej Instancji orzekł, że Komisja w kilku kwestiach nie doceniła znaczenia współpracy zapewnionej przez SGL, i dlatego zmniejszył grzywnę.

36. Po przypomnieniu ustalonego orzecznictwa (pkt 402, 403 i 404) Sąd Pierwszej Instancji najpierw zajął się wnioskiem o udzielenie informacji z dnia 31 marca 1999 r. (pkt 407, 408 i 409), a następnie wnioskiem o udzielenie informacji z dnia 30 czerwca 1997 r. (pkt 412).

37. Wniosek o udzielenie informacji z dnia 31 marca 1999 r. dotyczył pytań o spotkania organizowane pomiędzy konkurencyjnymi przedsiębiorstwami w sektorze elektrod grafitowych. Komisja zapytała, między innymi, o opis przedmiotu i przebiegu kilku spotkań, w których uczestniczyła SGL, i o wyniki lub

9 — Zobacz motyw 173 decyzji Komisji, częściowo cytowany w pkt 401 wyroku.

wnioski z tych spotkań. Ponadto zwróciła się o dostarczenie pewnych dokumentów, między innymi kopii zaproszeń, porządków obrad, list uczestników, odręcznych notatek, dokumentów roboczych i przygotowanych, dokumentów dotyczących planów oraz dokumentów wykonawczych związanych z podwyżkami cen w określonym czasie¹⁰.

38. We wniosku o udzielenie informacji z dnia 30 czerwca 1997 r., po stwierdzeniu, iż inna spółka została ostrzeżona przez SGL o możliwym zbliżającym się dochodzeniu, Komisja zapytała, czy SGL otrzymała te informacje od spółki działającej w tym sektorze, a jeśli tak, to chciała znać jej nazwę. W swoim drugim pytaniu Komisja zmierzała do uzyskania informacji, jakim spółkom SGL przekazała to ostrzeżenie¹¹.

Wniosek z dnia 31 marca 1999 r.

39. W postępowaniu przed Sądem Pierwszej Instancji Komisja zgodziła się, że pytanie

10 — SGL odpowiedziała pismem z dnia 25 maja 1999 r. (odpowiadając na pytania od 8 do 10, odnoszące się do danych o obrocie i sprzedaży) oraz oświadczeniem z dnia 8 czerwca 1999 r. (wskazując, że nie była zobowiązana do odpowiadania na pytania od 1 do 5 i częściowo na pytanie 7 i że w związku z tym powinna być uważana za działającą z własnej inicjatywy. W oświadczeniu zawarto opis spotkań i dołączono do niego istniejące dokumenty, które były w posiadaniu SGL.)

11 — SGL odpowiedziała pismem z dnia 30 lipca 1997 r. Przed udzieleniem odpowiedzi na drugie pytanie zakwestionowała podstawę prawną i powołała się na swoje prawo do obrony.

odnoszące się do przedmiotu i przebiegu kilku spotkań wykraczało poza granice tego, o co mogła pytać na podstawie art. 11 rozporządzenia nr 17. To ustalenie nie jest częścią niniejszego odwołania.

40. Zatem Sąd Pierwszej Instancji ustalił w pkt 407–409 i w pkt 412 zaskarżonego wyroku, że odpowiedzi SGL na wnioski o udzielenie informacji skierowane do niej zgodnie z art. 11 ust. 2 rozporządzenia nr 17 upoważniały tę spółkę — wbrew stanowisku wyrażonemu przez Komisję w decyzji — do obniżenia jej grzywny zgodnie z komunikatem w sprawie współpracy.

41. Ponadto Sąd Pierwszej Instancji odrzucił argument Komisji, że ewentualne obniżenie grzywny ze względu na odpowiedzi udzielone przez SGL musiałyby w każdym razie być mniejsze niż w przypadku, gdyby przedsiębiorstwo to samo dokonało dobrowolnego ujawnienia (zobacz pkt 410).

42. Komisja przyznaje, że cytowane fragmenty są prawnie wadliwe i że wyrok w tym zakresie pozostaje w sprzeczności z art. 15 w związku z art. 11 rozporządzenia nr 17 i z komunikatem w sprawie współpracy. Ponadto również wadliwe jest uzasadnienie (wewnętrzna sprzeczność) i jako takie przesądza o naruszeniu prawa.

43. Chociaż ten zarzut jest przedstawiony w kontekście zastosowania komunikatu w sprawie współpracy, dotyczy on w szczególności ustaleń Sądu Pierwszej Instancji w przedmiocie zakresu prawa przedsiębiorstw do nieobciążania samych siebie.

44. Dobrze wiadomo, że zadaniem Komisji jest prowadzenie dochodzeń i karanie naruszeń zasad konkurencji określonych w traktacie WE. Aby wykonywać swoje zadanie, zgodnie z art. 11 ust. 1 rozporządzenia nr 17, Komisja może żądać wszystkich potrzebnych informacji. Najpierw musi zwrócić się o informacje w drodze zwykłego formalnego wniosku o udzielenie informacji (art. 11 ust. 2), a gdy przedsiębiorstwo nie spełnia tego żądania, w drodze formalnej decyzji (art. 11 ust. 5)¹².

45. W dobrze znanym wyroku w sprawie Orkem¹³, w którym Trybunał Sprawiedliwości musiał docenić uprawnienia dochodzeniowe Komisji w świetle praw do obrony, Trybunał orzekł, że spółki mają obowiązek aktywnej współpracy przy podejmowaniu środków dochodzeniowych.

46. Jednakże obowiązek aktywnej współpracy z Komisją nie oznacza, że przedsiębiorstwo musi się obciążać przez przyznanie się do naruszeń zasad konkurencji.

47. W tym względzie Trybunał Sprawiedliwości dokonał rozróżnienia pomiędzy przekazywaniem odpowiedzi na pytania z jednej strony, a dostarczaniem dokumentów z drugiej strony. Co do tych pierwszych, Trybunał Sprawiedliwości dokonał dalszego rozróżnienia. Orzekł on, iż Komisja ma kompetencje do zmuszenia przedsiębiorstwa do odpowiedzi na pytania natury faktycznej, ale nie ma kompetencji do zmuszania przedsiębiorstwa do przekazania jej odpowiedzi, które mogą prowadzić do przyznania z jego strony, że miało miejsce naruszenie. To w tym ostatnim aspekcie przedsiębiorstwo może powoływać się na przysługujące mu prawo do zachowania milczenia jako część jego praw do obrony. Co się tyczy dokumentów, Trybunał nie ograniczył uprawnień dochodzeniowych Komisji. Dane przedsiębiorstwo musi — jeśli tego od niego zażądano — ujawnić dokumenty, które już istnieją i odnoszą się do przedmiotu dochodzenia, nawet jeśli dokumenty te mogą być wykorzystane do ustalenia, że miało miejsce naruszenie¹⁴.

48. Następnie, w celu wykrycia niektórych najpoważniejszych karteli, Komisja opracowała politykę współpracy. Ta polityka została

¹² — Ten dwuetapowy proces został zniesiony w rozporządzeniu nr 1/2003. Zgodnie z art. 18 tego rozporządzenia Komisja może na początku wybrać żądanie informacji od przedsiębiorstwa w drodze decyzji.

¹³ — Zobacz ww. w przypisie wyrok, pkt 22 i 27.

¹⁴ — Zobacz pkt 34 i 35.

podana w tak zwanym komunikacie w sprawie współpracy. W zamian za współpracę (przekazywanie odpowiednich informacji, dowodów) może zostać udzielone obniżenie grzywny, w zależności od stopnia współpracy.

49. Trzeba zauważyć, że polityka ta nie wiąże się z żadnym przymusem. Wręcz przeciwnie, jest oparta na współpracy z własnej woli. Dlatego obniżenie grzywny w zamian za współpracę jest zgodne z prawem do obrony, a w szczególności z prawem do nieobciążania samego siebie¹⁵.

50. Ponadto obniżenie grzywny za wkład w postępowanie administracyjne będzie przyznane tylko wtedy, gdy wkład ten ułatwił Komisji ustalenie i ewentualnie przerwanie naruszenia¹⁶.

51. W niniejszym odwołaniu Komisja twierdzi, że informacje żądane na podstawie art. 11 ust. 2 rozporządzenia nr 17 spełniają kryteria wyroku w sprawie Orkem i nie mogą

być postrzegane jako współpraca w rozumieniu komunikatu w sprawie współpracy.

52. Zatem kwestią prawną jest, czy reakcja SGL na wniosek Komisji powinna być zakwalifikowana jako współpraca z własnej woli, czy jako wypełnianie obowiązku¹⁷. Dlatego pierwszym krokiem jest zbadanie natury pytań postawionych przez Komisję. Innymi słowy, czy Komisja mogła uzyskać żądane informacje na podstawie art. 11 ust. 5 rozporządzenia nr 17? Jeśli odpowiedź jest pozytywna, to informacje udzielone przez dane przedsiębiorstwo po prostu odpowiadają powinności wykonania jego zobowiązań na mocy art. 11 rozporządzenia nr 17. Taka „współpraca” nie stanowi współpracy w rozumieniu komunikatu w sprawie współpracy. Jeśli jednak odpowiedź na to pytanie jest przecząca, a dane przedsiębiorstwo mimo to przekazuje informacje, jego postępowanie powinno być postrzegane jako współpraca w rozumieniu komunikatu w sprawie współpracy.

53. Tytułem dygresji zaznaczam, że, w przypadku gdy przedsiębiorstwo skontaktowało się z Komisją, wyrażając wolę współpracy, Komisja może potrzebować więcej informacji ponad te już przekazane przez dane przedsiębiorstwo. Komisja może uzyskać te informacje za pomocą pisemnego wniosku. Jest

15 — Wyrok z dnia 14 lipca 2005 r. w sprawie C-57/02 P Acerinox, Zb.Orz. str. I-6689, pkt 97–99.

16 — Zobacz wyrok z dnia 16 listopada 2000 r. w sprawie C-297/98 P SCA Holding przeciwko Komisji, Rec. str. I-10101, pkt 36. Zobacz w kontekście komunikatu w sprawie współpracy wyrok z dnia 28 czerwca 2005 r. w połączonych sprawach C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P oraz C-213/02 P Dansk Rørindustri, Zb.Orz. str. I-5425, pkt 395 i 396.

17 — Zgodnie z przepisami przedsiębiorstwo nie jest zobowiązane do odpowiedzi na wniosek z art. 11 ust. 2. Jednakże jeśli przedsiębiorstwo odmawia odpowiedzi, Komisja powinna wymagać w drodze decyzji z art. 11 ust. 5, aby informacje zostały przedstawione. Za niewypełnianie tych żądań przewidziano kary. Zatem efektem końcowym jest obowiązek spełniania żądań Komisji.

oczywiste, że taki wniosek i odpowiedzi na niego udzielone powinny być wzięte pod uwagę przy ogólnej ocenie postawy danego przedsiębiorstwa w zakresie współpracy, zgodnie z komunikatem w sprawie współpracy.

54. Aby ocenić, czy obniżenie grzywny było możliwe, Sąd Pierwszej Instancji przeprowadził wyżej wspomniany test. Zbadał, czy SGL była zobowiązana do przedstawienia żądanych dokumentów.

55. Badając, czy wniosek o udzielenie informacji zawiera pytania, do których zadania Komisja nie była uprawniona na podstawie art. 11 ust. 5 rozporządzenia nr 17, Sąd Pierwszej Instancji prawidłowo zauważył, że pytanie dotyczące przedmiotu i wyniku niektórych spotkań było niedopuszczalne. Odpowiedź na takie pytania niewątpliwie prowadziłaby do obciążenia się. Jak stwierdzono powyżej, Komisja przyznała to przed Sądem Pierwszej Instancji. Ustalenie to nie jest częścią niniejszego odwołania.

56. Następnie Sąd Pierwszej Instancji zauważył, że to samo odnosi się do konkretnych dokumentów. Uznał on, iż wniosek o dostarczenie tych dokumentów wymagałby od SGL przyznania się do udziału w naruszeniu wspólnotowych zasad konkurencji. Zatem wydaje się, że Sąd Pierwszej Instancji dokonał rozróżnienia pomiędzy dokumentami „dopuszczalnymi” a „niedopuszczal-

nymi”. Innymi słowy, ponieważ Komisja nie mogła zmusić SGL do odpowiedzi na pytania o przedmiot i wyniki lub wnioski z tych spotkań, to nie mogła też zwracać się o związane z nimi dokumenty.

57. Moim zdaniem, ta ocena jest błędna albo co najmniej wadliwa z trzech różnych powodów.

58. Po pierwsze, ponieważ informacje rozpatrywane w pkt 408 i 409 dotyczą „dokumentów”, a nie wniosków o udzielenie „odpowiedzi”, Sąd Pierwszej Instancji nie dokonał wynikającego z orzecznictwa rozróżnienia pomiędzy dokumentami z jednej strony, a odpowiedziami na pytania z drugiej. Co najmniej nie zastosował on zasad ustalonych w orzecznictwie do stanu faktycznego niniejszej sprawy.

59. Po drugie, jak trafnie wskazała Komisja, rozumowanie Sądu Pierwszej Instancji jest wewnętrznie sprzeczne. Po pierwsze, Sąd Pierwszej Instancji wyraźnie potwierdził zasady ustalone w wyroku w sprawie Orkem i w jego własnym wyroku w sprawie Mannesmannröhren-Werke¹⁸. Wobec tego w pkt 403, 406 i 407 odwołuje się on do ustalonego orzecznictwa, ale potem, w pkt 408 mu zaprzecza. Orzecznictwo to

18 — Wyrok z dnia 20 lutego 2001 r. w sprawie T-112/98 Mannesmannröhren-Werke przeciwko Komisji, Rec. str. II-729.

było wielokrotnie potwierdzone, niedawno w tak zwanych sprawach „dopłat do sto-pów”¹⁹.

60. Rzeczywiście Trybunał Sprawiedliwości zauważył w wyroku w sprawie *Limburgse Vinyl Maatschappij i inni*²⁰, znanym także jako *PVC II*, że po wyroku w sprawie *Orkem* orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka zmieniało się wraz z wyrokiem w sprawie *Funke*, wyrokiem w sprawie *Saunders* przeciwko Zjednoczonemu Królestwu oraz wyrokiem *J.B.* przeciwko Szwajcarii. Niemniej jednak, jak zauważył sam Sąd Pierwszej Instancji, Trybunał Sprawiedliwości nie widział powodów do dokonania zwrotu w swoim orzecznictwie²¹. Zatem ustalenia Sądu Pierwszej Instancji są wyraźnie niespójne z istniejącym orzecznictwem. Co więcej w odpowiednich punktach wyroku na próżno można się dopatrywać jakiegos szczególnego uzasadnienia tego faktu, który sam w sobie jest znaczący.

61. Zatem mimo że Sąd Pierwszej Instancji stwierdził, iż w wyroku w sprawie *LVM* nie doszło do zwrotu w ustalonym orzecznictwie, to niemniej jednak osiągnął inny skutek. W zaskarżonym wyroku nie można znaleźć dla tego podstawy. Jak stwierdzono powyżej, jest on również wewnętrznie sprzeczny. Tylko na tych podstawach ustalenia Sądu Pierwszej Instancji zawarte w pkt 408 powinny być odrzucone.

62. Trybunał Sprawiedliwości przywiązuje wielką wagę do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Prawdą jest również, że zważywszy na zarzuty odwołania, dotyczące naruszenia przywileju nieobciążania samego siebie, Trybunał Sprawiedliwości nie musiał naprawdę zajmować się tą kwestią w powyższej sprawie²². W sposób bardziej ogólny, można spytać, czy są w ogóle powody, aby zmienić orzecznictwo ustalone w wyroku w sprawie *Orkem*, a następnie kontynuowane w świetle niedawnego orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Wyjaśnię, że moim zdaniem nie ma tutaj przekonujących powodów.

63. Po pierwsze, trzeba mieć na uwadze, że orzecznictwo to dotyczyło osób fizycznych w kontekście „klasycznej” procedury karnej. Prawo konkurencji dotyczy przedsiębiorstw. Komisji wolno jedynie nakładać grzywny na przedsiębiorstwa i związki przedsiębiorstw za naruszenie przepisów art. 81 WE i 82 WE. Nie jest możliwe zwykłe transponowanie ustaleń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka do osób prawnych lub przedsiębiorstw²³. Chciałbym się odnieść w tym względzie do innych jurysdykcji, w których prawo do nieobciążania samego siebie jest zastrzeżone wyłącznie dla osób fizycznych i nie może być powoływane przez osoby prawne²⁴. Zatem w Stanach Zjednoczonych

19 — Wymieniony wyżej w przypisie 15 wyrok w sprawach *Acerinox* przeciwko Komisji, pkt 86 i wyrok z dnia 14 lipca 2005 r. w sprawach połączonych *C-65/02 P* i *C-73/02 P* *ThyssenKrupp* przeciwko Komisji, Zb.Orz. str. I-6773, pkt 49.

20 — Wyrok przywołany w przypisie 7.

21 — Zobacz pkt 405.

22 — Wyrok w sprawie *LVM*, pkt 274–276.

23 — W niektórych państwach członkowskich władze mogą, zgodnie z ich prawem krajowym, również nakładać inne rodzaje sankcji, takie jak pozbawienie wolności dyrektorów lub kierowników odpowiedzialnych za naruszenie przez ich spółki art. 81 WE i 82 WE. Można oczekiwać, że będą istnieć odpowiadające im silniejsze prawa i gwarancje proceduralne.

24 — *US Supreme Court, United States* przeciwko *Whit* 322 US 694(1944).

spółki nie mogą powoływać się na piątą poprawkę do konstytucji Stanów Zjednoczonych. Jedno z postanowień piątej poprawki stanowi, że „nikt nie może być zmuszony do świadczenia przeciwko sobie w żadnej sprawie karnej”. To prawo albo przywilej nieobciążania samego siebie ma charakter osobisty. Ma zastosowanie jedynie do istot ludzkich. Przedsiębiorstwo nie może powoływać się na piątą poprawkę w celu zachowania milczenia. Innymi słowy, przedsiębiorstwo musi dostarczyć dokumenty, gdy tego się od niego zażąda.

64. Po drugie, nie jest kwestią sporną, że Europejski Trybunał Praw Człowieka rozszerzył pewne prawa i swobody na spółki i inne podmioty zbiorowe. To samo odnosi się do prawa wspólnotowego i Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Biorąc to pod uwagę, Europejski Trybunał Praw Człowieka również dokonał rozróżnienia pomiędzy poziomem ochrony przyznanym osobom fizycznym z jednej strony, a osobom prawnym z drugiej strony. Można to wywieść z innych praw podstawowych określonych w Konwencji, takich jak art. 8. Na przykład w wyroku w sprawie Niemietz²⁵ Europejski Trybunał Praw Człowieka wskazał, że ochrona nieruchomości gospodarczej może być mniejsza niż w przypadku prywatnych domów. Trybunał orzekł, że „dom” może rozciągać się na biuro osoby prowadzącej działalność zawodową i że taka interpretacja nie ograniczyłaby nadmiernie umawiających się państw, gdyż utrzymałyby one uprawnienie do ingerencji w zakresie dopuszczonym

w art. 8 ust. 2. Ten wyrok został następnie potwierdzony w sprawie Colas Est²⁶. W tym ostatnim wyroku Europejski Trybunał Praw Człowieka orzekł — tak jak w sprawie Niemietz — że w pewnych okolicznościach prawa gwarantowane w art. 8 mogą być interpretowane jako obejmujące prawo do poszanowania siedziby spółki, oddziałów lub innych nieruchomości gospodarczych. W konsekwencji, zgodnie z tym orzecznictwem, Trybunał Sprawiedliwości orzekł w wyroku w sprawie Roquette Frères²⁷, że „dla celów określenia zakresu tej zasady w odniesieniu do ochrony nieruchomości gospodarczych, należy uwzględnić orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka po wyroku w sprawie Hoechst. Zgodnie z tym orzecznictwem, po pierwsze, ochrona domu zapewniona w art. 8 EKPC może w pewnych okolicznościach być rozszerzona tak, aby objęła tego rodzaju nieruchomości [powołanie się na wyrok w sprawie Colas Est, § 41], a po drugie, prawo do ingerencji ustanowione w art. 8 ust. 2 EKPC może również być dalej idące, gdyby dotyczyło nieruchomości lub działalności zawodowej lub gospodarczej niż w innym przypadku [powołanie się na wyrok w sprawie Niemietz, § 31]”.

65. Po trzecie jednakże, czynnikiem decydującym — jeśli chodzi o art. 6 Konwencji —

26 — Wyrok z dnia 16 kwietnia 2002 r. w sprawie Colas Est i inni przeciwko Francji, nr 37971/97 ETPC 2002-III.

27 — Wyrok z dnia 22 października 2002 r. w sprawie C-94/00 Roquette Frères, Rec. str. I-9011, pkt 29.

25 — Wyrok z dnia 16 grudnia 1992 r., Seria A, nr 251-B.

jest to, że wniosek o dostarczenie dokumentów nie jest sprzeczny z prawem do zachowania milczenia. Europejski Trybunał Praw Człowieka nie uznał bezwzględności prawa do zachowania milczenia. Stwierdził on w wyroku w sprawie Sanders, że „[p]rawo do nieobciążania samego siebie jest jednakże zasadniczo związane z poszanowaniem woli osoby oskarżonej do zachowania milczenia. Jak to jest powszechnie rozumiane w systemach prawnych umawiających się państw Konwencji i innych, nie rozciąga się ono na korzystanie w postępowaniu karnym z materiału dowodowego, który może być uzyskany od oskarżonego przy wykorzystaniu środków przymusu, ale które istnieją niezależnie od woli podejrzanego, takie jak, między innymi, *dokumenty* otrzymane w następstwie nakazu, próbki wydychanego powietrza, krwi, moczu i tkanek ciała pobrane w celu przeprowadzenia testów DNA”²⁸. To ustalenie zostało ostatnio potwierdzone w wyroku w sprawie J. B przeciwko Szwajcarii.

66. Zatem prawo do niewydawania samoobciążających oświadczeń nie rozciąga się na informacje, które istnieją niezależnie od woli podejrzanego, takie jak, między innymi, dokumenty. Dostarczenie takich dokumentów może być przedmiotem żądania i mogą one być wykorzystane jako dowód. W tym zakresie chciałbym w szczególności przywołać udokumentowane informacje odnoszące się i wykorzystywane w wewnętrznym obiegu i w procesie podejmowania decyzji przez przedsiębiorstwa, takie jak na przykład strategie marketingowe lub cenowe. Takie informacje, dostępne dla użytku wewnętrznego, mogą być przedmiotem żądania. Mogą one być może ujawniać prawdopodobieństwo istnienia kartelu lub uzgodnionej praktyki,

ale samo to nie jest samoobciążaniem się. Nadal jest możliwe obalenie takiego prawdopodobieństwa. Pójście dalej oznaczałoby usunięcie obiektywnego elementu orzecznictwa Trybunałów, co zakłóciłoby równowagę stosowania prawa.

67. Na koniec trzeba powiedzieć, że wzajemne oddziaływanie pomiędzy podstawowymi prawami osób prawnych a wprowadzaniem w życie prawa konkurencji pozostaje ćwiczeniem równowagi: na szalach są ochrona praw podstawowych przeciwko skutecznemu wprowadzaniu wspólnotowego prawa konkurencji. Jak orzekł Trybunał Sprawiedliwości w sprawie *Eco Swiss*²⁹, art. 81 WE jest podstawowym przepisem, który ma zasadnicze znaczenie dla wykonania zadań powierzonych Wspólnocie, oraz w szczególności dla funkcjonowania rynku wewnętrznego. Artykuł 81 WE tworzy część porządku publicznego. Gdyby Komisja nie była już dłużej upoważniona do wnioskowania o dostarczenie dokumentów, wdrażanie przez nią prawa konkurencji do wspólnotowego porządku prawnego byłoby w dużym stopniu zależne albo od dobrowolnej współpracy, albo od wykorzystania innych środków przymusu, jak na przykład niezapowiedziane kontrole. Oczywistym jest, że skuteczne wdrażanie podstawowych zasad wspólnotowego publicznego porządku prawnego rozsądnymi środkami powinno pozostać możliwe, tak jak jest oczywiste, że prawa do obrony również powinny być przestrzegane. Moim zdaniem, przestrzeganie tych praw jest zagwarantowane. Zgodnie z obec-

28 — Paragraf 69 (podkreślenie dodano).

29 — Zobacz wyrok z dnia 1 czerwca 1999 r. w sprawie C-126/97 *Eco Swiss China Time Ltd i Benetton International NV*, Rec. str. I-3055.

nym orzecznictwem pozwany może nadal, albo podczas postępowania administracyjnego, albo w postępowaniu przed sądami wspólnotowymi, twierdzić, że dostarczone dokumenty mają inne znaczenie niż przypisywane im przez Komisję.

Wniosek o udzielenie informacji z dnia 30 czerwca 1997 r.

68. W niniejszej sprawie omawiane dokumenty były dokumentami istniejącymi, które w ostateczności mogły być przedmiotem żądania w drodze decyzji wydanej na podstawie art. 11 ust. 5, do dostarczenia których dane przedsiębiorstwo byłoby zobowiązane, gdyby znajdowały się one w jego posiadaniu.

69. Zatem, moim zdaniem, ponieważ Sąd Pierwszej Instancji naruszył prawo, nie ma również powodu do obniżenia grzywny zgodnie z komunikatem w sprawie współpracy. Jak stwierdziła Komisja w spornej decyzji, nie nagradzała ona informacji, których dostarczenie w odpowiedzi na wniosek o udzielenie informacji uznawała za obowiązek SGL. Sąd Pierwszej Instancji uwzględnił informacje przedstawione przez SGL, które wychodziły poza to, czego żądano na podstawie art. 11 ust. 2 rozporządzenia nr 17. Jednakże, obniżając grzywnę SGL, wziął on również pod uwagę pytanie dotyczące żądania opisanego przedmiotu i wyników kilku spotkań. Ponieważ Komisja przyznała, że ta część wniosku była niedopuszczalna, nie mógł on wziąć tej części pod uwagę przy ustalaniu grzywny.

70. Co się tyczy wniosku o udzielenie informacji z dnia 30 czerwca 1997 r., czyli drugiego pytania, w którym żądano od SGL wymienienia nazw przedsiębiorstw, które ostrzegła, pomocne mogą być następujące uwagi.

71. Komisja przyznaje, że na podstawie pkt 412 zaskarżonego wyroku wydaje się, iż Sąd Pierwszej Instancji był zdania, że celem Komisji było uzyskanie przyznania się do popełnienia naruszenia, i dlatego, zgodnie z wyrokiem w sprawie Orkem, SGL była chroniona prawami do obrony, a w konsekwencji, na podstawie komunikatu w sprawie współpracy, była uprawniona do obniżenia wymierzonej jej grzywny.

72. Komisja utrzymuje, że pytanie przez nią zadane nie wykroczało poza jej uprawnienia dochodzeniowe, a więc udzielona odpowiedź nie wykroczała poza żądanie zgodne z art. 11 rozporządzenia nr 17. W konsekwencji nie było powodu do obniżenia grzywny na podstawie komunikatu w sprawie współpracy. Ponadto drugim powodem nieprzyznania obniżenia grzywny zgodnie z komunikatem w sprawie współpracy jest to, że odpowiedź SGL była niepełna i wprowadzająca w błąd.

73. Komisja przyznaje, że omawiane pytanie nie jest pytaniem skutkującym przyznaniem się do popełnienia naruszenia. W tym względzie Komisja zauważa, że Sąd Pierwszej Instancji sam orzekł, że udzielone ostrzeżenia nie stanowią naruszenia art. 81 WE. Według Komisji, należy postawić pytanie, czy udzielona odpowiedź mogłaby prowadzić do wniosku, że doszło do naruszenia, w taki sposób, że przedsiębiorstwo było narażone na sankcje jedynie na podstawie tej odpowiedzi? Zdaniem Komisji, odpowiedź na to pytanie jest przecząca. Na ten wniosek nie ma wpływu okoliczność, że ostrzeżenia są postrzegane jako okoliczność obciążająca. Aby dojść do tego wniosku, Komisja musi przede wszystkim ustalić, że doszło do naruszenia. Informacja dotycząca ostrzeżeń tego nie zastępuje.

74. Ponadto według Komisji, Sąd Pierwszej Instancji popełnił błąd logiczny. Fakt, że Komisja uważała ostrzeżenia za okoliczność obciążającą, nie należy do zakresu ustalenia elementów konstytutywnych, lecz do zakresu wykonywania przysługujących jej uprawnień dyskrecyjnych w ramach polityki nakładania grzywien. Gdyby przyjąć logikę Sądu Pierwszej Instancji, to skutek byłby taki, że jeśli Komisja postanowiłaby nie zmieniać grzywiny ze względu na okoliczności obciążające, to mogłaby zadać to pytanie.

75. Jak już wyjaśniłem w mojej opinii w sprawie C-308/04 P, Sąd Pierwszej Instancji prawidłowo stwierdził, że okoliczność, iż

SGL ostrzegła inne przedsiębiorstwa przed zbliżającym się dochodzeniem, nie stanowi szczególnego i samodzielnego naruszenia, tylko zachowanie, które zwiększa wagę pierwotnego naruszenia i dlatego może być wzięte pod uwagę jako okoliczność obciążająca przy ustalaniu grzywiny.

76. Prawdą jest zatem, że takie zachowanie samo w sobie nie stanowi naruszenia, i prawdą jest, że zanim Komisja może wziąć je pod uwagę jako okoliczność obciążającą, najpierw musi udowodnić pierwotne naruszenie. Jednakże takie zachowanie wciąż jest elementem, który może prowadzić do podwyższenia grzywiny, i Komisja musi je odpowiednio wykazać. Okoliczność, że Komisja ma uprawnienia dyskrecyjne w ustalaniu grzywien, nie robi tutaj różnicy. Ma ona te uprawnienia również w odniesieniu do pierwotnego naruszenia, ale to nie zmienia kwestii, czy pewne pytanie zakłada udzielenie odpowiedzi o charakterze samo-obciążającym.

77. W konsekwencji, jak słusznie zauważył Sąd Pierwszej Instancji w pkt 412 wyroku, SGL nie była zobowiązana do wskazania Komisji, iż ostrzegła inne przedsiębiorstwa. Podczas gdy Komisja może zadać pytanie dotyczące tych ostrzeżeń, nie mogłaby ona nigdy zmusić SGL do udzielenia na nie

odpowiedzi. Wbrew twierdzeniom Komisji, pytanie to nie dotyczy faktów natury obiektywnej.

Uwagi końcowe i rozwiązanie

78. Jednakże należy zaznaczyć, że mimo iż SGL nie była zobowiązana do udzielenia odpowiedzi na to pytanie, to jednak odpowiedziała na nie, ale w sposób niekompletny i wprowadzający w błąd. Nie można powiedzieć, że zachowanie takie wykazuje wolę współpracy i że wyrok zawiera w tej kwestii błąd. W tym zakresie odwołam się tylko do ostatniego orzecznictwa, w którym Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że obniżka na podstawie komunikatu w sprawie współpracy może być uzasadniona tylko wtedy, gdy dostarczone informacje lub, bardziej ogólnie, zachowanie danego przedsiębiorstwa może być uznane za wykazujące jego rzeczywistą współpracę, oraz że z samego pojęcia współpracy użytego w komunikacie w sprawie współpracy, a w szczególności we wprowadzeniu do pkt D ust. 1 jasno wynika, iż tylko w przypadku gdy zachowanie danego przedsiębiorstwa wykazuje tego rodzaju wolę współpracy, może zostać przyznana obniżka na podstawie wspomnianego komunikatu³⁰.

79. Z tego powodu nie ma podstawy do obniżenia grzywny na mocy pkt D ust. 1 komunikatu w sprawie współpracy.

80. Co do relacji pomiędzy „współpracą” w rozumieniu rozporządzenia nr 17 a współpracą z własnej woli w rozumieniu komunikatu w sprawie współpracy, jak również konsekwencjami grzywny, z uwag przeze mnie przedstawionych i z orzecznictwa wynika, że:

- co do zasady, przedsiębiorstwo ma obowiązek współpracy z Komisją zgodnie z rozporządzeniem nr 17 (zob. wyrok w sprawie Orkem);
- jeśli przedsiębiorstwo ogranicza swoją współpracę do dostarczenia tego, co ma obowiązek dostarczyć zgodnie z rozporządzeniem nr 17 (teraz rozporządzeniem nr 1/2003), to takie ograniczenie nie może nigdy być okolicznością obciążającą, a zatem stanowić podstawy dla podwyższenia grzywny³¹;
- jeśli przedsiębiorstwo odpowiada na wniosek o udzielenie informacji na podstawie art. 11 rozporządzenia nr 17,

30 — Zobacz w tym względzie wymieniony w przypisie 16 wyrok w sprawie Dansk Rorindustri, pkt 388–403.

31 — Ibidem, pkt 352.

który wykracza poza uprawnienia dochodzeniowe Komisji (gdy pytania są takie, że Komisja nie może zmusić przedsiębiorstwa do udzielenia na nie odpowiedzi), ta odpowiedź musi być postrzegana jako współpraca zgodnie z komunikatem w sprawie współpracy;

- przedsiębiorstwo może uzyskać uprzywilejowane traktowanie zgodnie z komunikatem w sprawie współpracy, jeśli wykazuje wolę współpracy i jeśli ta współpraca ułatwiła Komisji ustalenie i ewentualnie przerwanie naruszenia.

81. Z powyższych rozważań jasno wynika, że zaskarżony wyrok zawiera naruszenia prawa. Zgodnie z art. 61 akapit pierwszy Statutu, jeżeli odwołanie jest zasadne, Trybunał uchyla orzeczenie Sądu. Może on wydać orzeczenie ostateczne w sprawie, jeśli stan postępowania na to pozwala lub skierować sprawę do ponownego rozpoznania przez Sąd Pierwszej Instancji.

82. Moim zdaniem, spełnione są przesłanki wydania orzeczenia ostatecznego. Przede

wszystkim, Sąd Pierwszej Instancji przyznał SGL dodatkowe obniżenie grzywny o 10% na podstawie pkt D ust. 2 tiret pierwsze i drugie komunikatu w sprawie współpracy, jak zrobił w przypadku niektórych innych członków kartelu³², ale następnie ograniczył je do 8%, ze względu na postawę SGL³³. Zatem, ponieważ część 10% musi być przypisana do pkt D ust. 2 tiret drugie, z wyroku wynika, że obniżenie o 2% jest również związane z tą częścią. Druga część obniżenia miała wynagrodzić odpowiedzi udzielone przez SGL na pytania zadane przez Komisję, które uznano za wychodzące poza uprawnienia Komisji i dlatego Sąd Pierwszej Instancji uznał to za współpracę zgodnie z komunikatem w sprawie współpracy. W rzeczywistości, jak wcześniej wyjaśniono, zobacz pkt 69 powyżej, jedynie niewielka część pytania zadanego przez Komisję wykraczała poza to, do czego mogła ona zmusić dane przedsiębiorstwo w odpowiedzi. To stanowi około 1/5 wymaganych informacji w tej sprawie. Zatem wydaje mi się, że całkowite obniżenie o 4%, oprócz 30% przyznanych przez Komisję jest uzasadnione. To oznacza, że grzywna musi być ustalona na 75,7 miliona EUR.

32 — Zgodnie z decyzją Komisji (zobacz motyw 41) żaden z członków kartelu zasadniczo nie zaprzeczył faktom, na których Komisja oparła swoje pismo w sprawie przedstawienia zarzutów. Jednakże obniżenie grzywny przyznane SGL, UCAR, G/G oraz VAW było oparte jedynie na pkt D ust. 2 tiret pierwsze. Komisja argumentowała przed Sądem Pierwszej Instancji, chociaż przyznając, że omyłkowo nie wymieniła tiret drugiego tego punktu, że obniżenie grzywny przez nią przyznane obejmowało oba tiret pkt D ust. 2. Sąd Pierwszej Instancji orzekł, że powinno być to wskazane w decyzji (zobacz pkt 415 wyroku). W konsekwencji Sąd Pierwszej Instancji przyznał dalsze obniżenia odpowiednio w wysokości 10%, 10%, 20% (VAW nie odwoływała się), obejmujące korektę zgodnie z pkt D ust. 2 tiret pierwsze i drugie komunikatu w sprawie współpracy: ponowne uwzględnienie współpracy zgodnie z tiret pierwszym i uwzględnienie niekwestionowania faktów zgodnie z tiret drugim.

33 — Zobacz pkt 418 zaskarżonego wyroku.

VIII — Wnioski

83. W świetle powyższych obserwacji proponuję, aby Trybunał orzekł w sposób następujący.

- wyrok Sądu Pierwszej Instancji z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie T-139/01 zostaje uchylony;
- kwota grzywny zostaje ustalona na 75,7 miliona EUR.
- SGL zostaje obciążona kosztami postępowania.